

életművében nincs meg az a folyékony pietizmus, mely kegyesen buzdít a türelemre. Tudta, hogy a modern világban rendszerint azok hirdetik a lemondást, akik sohase mondtak le semmiről. Ezt írja: «Nem lehet jó keresztény az, akinek a mindennapi kenyere biztosítva van». Lehet túlzás e mondatban, mégis a szentek s a vértanuk serege igazolja ezt a kérelhetetlen álláspontot. «Ne higyjük, hogy a szentek komoly, megfontolt urak voltak.» Ez az igazság, a szentség feltételezi a hősiességet. A kereszténynek nincs középútja, számára csak a végletek vannak, mert senkisémet lehet félig-meddig keresztény. Itt került legélesebben szembe a modern világgal, melyben «a szegények védtelenek a gazdagok ellen s a gazdagok védettek a szegények ellen, sokkal inkább, mint bármikor».

* * *

Arcképeit nézegetem az ifjúságból s a férfikorból, de nem látok mosolyt egyetlen képén se. Komoran és elszántan tekint felénk, soványan és aszketikusan, égő szemekkel. Ez volt a csalhatatlan költő, akinek nem voltak kétségei; ez volt a költő, aki megtántorodni soha nem tudott. Betegen, egy fillér nélkül, mindenkitől elhagyottan és elárultan harcolt a szabadságért s a nyomorultakért, harcolt a keresztény tökéletességért és harcolt a zsarnokság ellen. Negyvenegy évet élt, de művében nincs hézag: végbevitt mindent, teljesen és téphetetlenül.

BOLDOGASSZONY BÚCSÚJA.

*Tengerek csillaga, megcsillan itt az asztal,
A kévék gyűlnek, a kalászok hajlanak,
Zizegnek mint a víz, remegnek mint a hab,
És szempillád a tájat megtölti malasztal.*

*És szavaid a néma síkot telezengték,
Látod, szegények lettünk, hozzád érkezünk,
Látod, ezek vagyunk, ez itt a két kezünk,
Ez itt a munka és arcunkon a verejték.*

*Hajnali szép csillag, kétségtelen királynénk,
Bennünket hív a te kiváló udvarod,
Látod, rajtunk a súlyos fájdalom ragyog,
S szerelmünk oly szegény, oly együgyű ajándék.*

*A síkon itt meg ott villog valami zsindegy.
A bánat körbe bűg az égi partokon.
Kicsinek látszik messziről a nagytorony,
De szól a vén harang, zengése messze ring el.*

Hát így hajózunk, így megyünk a templomodba
 És körülöttünk a hullámozó tereken
 Fölbukkan a boglyák füzére kerekén
 És meghajol mint árbocos hajón a donga.

A földet túrtuk itt a kései koroknak,
 Két ezredéve húztuk itt a boronát
 S egy ezredéve fénylik ránk a koronád,
 Egy ezredéve néznek rád az eldobottak.

Te látod, hogy tolong feléd a kilökött nép,
 Az utak kiterülnek mint a legyező,
 A szűk úton megyünk, csapkod ránk az eső,
 Ez itt a szűk kapu, a nemzeti örökség.

Megyünk, a hallgatag alázat ragadott el,
 Megyünk előre, szóltlanul, megyünk tovább,
 Megyünk előre, lépteink nem tétovak,
 Nem ballagunk, nem futkosunk: megyünk, ahogy kell.

Te látod, mi vagyunk a gyalogos, szegény nép.
 Mi vándorok vagyunk, keresünk valakit.
 Királyok és szegény jobbágyok jártak itt,
 Az udvaroncok és a zsvajgó cselédség,

Lengett a hosszú toll az inasok kalapján,
 Itt voltak ők, a szívük együtt dobogott,
 Szeretni tudtak és tudták, hogy rokonok,
 És tudtak küzdeni, mindig együtt maradván.

Neked születünk, csak tiéd ez a szegény nép,
 Neked születünk, itt a homokos Loár
 Csak azért hömpölyög, csak azért folydogál,
 Hogy megcsókolja csillogó ruhád szegélyét.

Neked születünk, a te komoly városodban,
 Ez Orleáns, itt fordula a te folyamod,
 S hogy minden szebb legyen, csak azért kanyarog,
 Hogy szebb legyen a lanka, lágyan oda csobban.

Neked születünk, zöldelő meződ a dajkánk,
 Mi láttuk itt a teletöltött csüröket,
 És egyszerű parasztok, egyszerű kövek
 Vigyáztak minket és e kis falu maradt ránk.

A beauce-i sikságon születtünk, ide rebben
Legelső bánatunk, a szigorú titok,
Kit a hanyatló nap minékünk megnyitott,
Midőn leáldozott a lángoló egekben,

És láttuk, hogy a föld keményen ittmarasztal
És mint a gondolat, remek és folytonos,
És mint a törvény, oly kemény és oly okos,
Bekerít, mint a lánc, s megterül mint az asztal.

A termékeny talajból kiteptünk mink egy tornyot,
Felszökkent mint a víz, röpiült mint kelevéz,
A trónodig feszült, szemedbe belenéz,
Kiroppent mint a nyíl és lábaidhoz forgott.

Ó, Dávid tornya, itt van a te beauce-i tornyod,
Erős kalász, akit kegyelmes ég szeret,
Ez a te díszed és dicsekvő ékszered,
Gyönyörű koszorúdban tündökölve hordod.

Egy dárdát téptünk mi a fekete rögökből
És minden szenteken s királyokon felül
A mennybeli kereszt lábához elrepül,
A csillagokba fut, az égbe dübörög föl.

Ez itt a bonthatatlan kéve, a te búzád,
Nem fonnyad el, nem bontja fel se ősz, se tél,
Nem szárad el, nem szórja szét se köd, se dér,
Ez a te béresed, a szüntelen tanuság!

Ez itt a boldog kéve, örökös ereklye,
Nem rág belé a fagy, nem égeti meleg,
Nem hervad el, nem porlik el, nem didereg,
Közös halálunk ujjain sohsem pereg le.

Ez itt a tiszta kő, hibátlan és remek kő,
Ezt építettük, ez a kőbe tett fohász,
A menny s a föld között a legbölcsebb vonás,
Hibátlan bölcsesség, az ég felé merengő.

És föltekint az ég kezdetlen közepébe,
Ez a mi zálogunk, betöltött igazunk,
Ez a mi bánatunk és boldog vigaszunk,
Szegények orsaján szegények szövedéke!